

Pozsony Ferenc

LÁTOMÁSOK A MOLDVAI CSÁNGÓ FALVAKBAN

A moldvai csángók identitását, világszemléletét alapvetően meghatározza a katolikus egyházhoz való tartozásuk. A Szeret menti falvak lakói a moldvai ortodox románok gyűrűjében már több száz éve nyelvi és felekezeti kisebbséget alkotnak. A polgárosodás eredményei hozzájuk csak nagyon későn és megszűrve érkeztek el. Körükben nem alakult ki az a saját középréteg, mely képes lett volna polgári életszemléletet, értékeket közvetíteni falusi közösségeik felé. A paraszti, földművelő életmódot folytató csángók számára az iskola, az oktatás mindig más nyelvűséget, olyan idegen kultúrát jelentett, mely alapjaiban sohasem tudta gyökeresen átstrukturálni világszemléletüket. Igaz, hogy a falvaikban dolgozó nagyon vékony réteget jelentő román anyanyelvű és öntudatú értelmiségiek (pl. tanítók, tanárok, mérnökök, orvosok stb.) nem is törekedtek e népcsoport reális szellemi felemelésére.

Egészen a második világháborút követő iparosításig nagyon kevesen léptek ki falujuk köréből. Ezt a viszonylag zárt életmódot csak az 1960-as években bekövetkező városra történő elvándorlás változtatta meg, elsősorban a fiatal generáció és a férfiak esetében. Az asszonyok életmódja továbbra is zárt maradt, csak ritkán (pl. búcsúk, vásárok) alkalmával lépték át falujuk határát. Érdekes arra is felfigyelnünk, hogy Moldvában erős volt a társadalmi kiszolgáltatottság, s a mindenkori hatalom feltétlen tisztelete jellemezte a moldvai román falvak lakóit is. Ez azonban hatványozottabban jelentkezett a moldvai csángók esetében. Környezetük, a szomszédos ortodox románság szintén nagyon fogékony volt a misztikára, valamint a csodára. A görögkeleti vallású moldvai román falvakban is gyakran találkozhattunk látó asszonyokkal, akik reális társadalmi igényeket elégítettek ki: pl. jóslással, álmofejtéssel, ördögűzéssel és gyógyítással is foglalkoztak. A moldvai románság életében a szerzetes papok, kalugyerek nagyon sok olyan funkciót is elláttak, amit magyar közösségekben szolgáló lelkészek esetében ma el sem tudunk képzelni. Megjegyezzük, hogy nagyon sok esetben az erdélyi magyarok is a Kárpátokon túli szerzetes papokhoz fordultak, s a tolvaj, haragos megbüntetésére moldvai kolostorokban pénzért misét mondattak. Az előbb említett szerzetesek rendszerint pénzbeli juttatásokért is tevékenykedtek: jósoltak, ördögöt űztek stb.

A felsorolt tényezők mind hozzájárultak ahhoz, hogy középkorias elemek maradhassanak fenn a moldvai csángók világszemléletében. Ezt a tényt tükrözik a keresztény vallásossággal kapcsolatos látomásaik is.

Említettük, hogy világszemléletüket, identitástudatukat a katolikus egyházhoz fűződő szoros ragaszkodásuk határozza meg. Nemcsak formálisan, hanem mélyen hívő katolikus emberek. Vallásosságukat napjainkban is nemcsak az intim, személyes vagy a családi szférában, hanem faluközösségi szinten élük meg. Számukra realitásként létezik az Isten törvényei szerint működő transzcendens világ. Természetesnek tűnik, hogy kivételes, kiválasztott személyek kapcsolatba léphetnek ezzel a hétköznapi emberek számára elérhetetlen, megközelíthetetlen világgal, s kommunikációt folytathatnak a „másik” világ lényeivel, melyek meghatározzák életüket, befolyásolják jövőjüket, sorsukat.

Szinte minden moldvai csángó faluban találkoztunk olyan személyekkel, elsősorban nőkkel, akikre egy magasabb fokú, intenzívebb lelki élet, szubjektívebben tagolt és értelmezett kultúra volt jellemző. Moldvában ilyen személynek vélték a Lészpeden élő Jánó Ilonát vagy a klézsei, immár néhai Lőrincz Györgynét. Ezek a személyek találkozásaink alkalmával elmesélték elragadtatott álmaikat, mennyei jelenéseiket, titokzatos bibliai személyek életükbe való beavatkozását. Beszélgetéseink idején felfigyelhettünk arra is, hogy az élményeikről szóló elbeszélések szövegei rendszerint az elolvasott bibliai részleteknek, legendai közhelyeknek interiorizált, adaptált változatai. Másodsorban ezeket a narrációkat az egyéniségükben rejlő, potenciális készségek megnyilatkozásaiként is felfoghatjuk. Különösen a lészpedi Jánó Ilonát jellemzi szokatlan, ritka érzékenység a transzcendens világ iránt, valamint egy különleges, misztikusnak nevezhető képi, vizuális jellegű képzelőerő. Ő mindig szinte középkorias otthonossággal mozgott az emberi lélek olyan szféráiban is, amelyek a modern kor embere előtt furcsák, idegenek vagy teljesen ismeretlenek. Egész gondolkodását, érzélemvilágát nagyfokú érzékenység hatja át az emberi lét lebegő szférái iránt. Míg a racionális, kételkedésre hajlamos, elidegenedett modern ember az élet váratlan, paradox fordulatai mellett általában közömbösen elhalad, addig a moldvai csángó parasztasszonyok napjainkban is ezekből a „jelekből” jelentést, égi sugallatot, utasítást, isteni üzenetet olvasnak ki.

Találón jegyezte meg Bálint Sándor, hogy „A paraszti lélek általában hallgatólag, alig beszél magáról. [...] A népi egyéniségek a keresztény lelki ismeret-vizsgálat követelményein túl általában nehezen érnek a személyes tudatosság, a tárgyilagos önszemlélet fokára.”¹ Itt kell elmondanunk, hogy

ezek a látó asszonyok valamiképpen messze kiemelkednek faluközösségeikből éppen magasabb fokú tudatosságukkal, elhivatottságukkal és érzékenységükkel. Olyan személyeknek lehetne vélni őket, akik a megszokottól eltérő, deviáns módon élnek, érznek és cselekednek. Igaz, hogy éppen különleges képességeik által jól meghatározott helyük van a falu társadalmában, jól körvonalazott és igényelt funkciókat látnak el, töltenek be.

A következő sorokban példaként Jánó Ilona látomásait mutatjuk be kronologikus rendben. Már családjában létezett egy olyan környezet, mely elősegítette érdeklődésének kibontakozását a transzcendens jelenségek iránt. Édesapját is kivételes érzékenység jellemezte. Vonzódott a vallásos élet iránt, szeretett imádkozni, Bibliát olvasni. Apja lelkész akart lenni, de szülei megakadályozták terveit, mivel többi fiúgyermekük kisgyermekkorban meghaltak. Jánó Ilonának apja házias, családos emberként is intenzív vallásos életet élt. Gyermekét vallásos értékrend alapján nevelte. Jánó Ilonának nagyon korán, már hároméves korában jelentkezett első látomása. Akkor több mint három hónapon át nagyrészt eszméletlen állapotban volt. Gonosz sátánok kínozták macskák, kutyák alakjában. Lábait, bőrét véresre mardosták, de csak ő érezte a fájdalmat, sebeit csak ő láthatta, mivel azokat más személyek nem látták. Végül apja egy bákói pátert hívott az önkívületi állapotában lévő lányának ágyához. A pap imát mondott a lány fejénél, így az rögtön megszabadult a gonosz lényektől. Ekkor látta első ízben a Szűzanya képét nagy fényességben, csillagokkal, rózsákkal körülövezve: *Nappal vót akkor, láttam, hogy az égen a csillagok mennek, mennek sorban. Elől a nagyobb csillagok, utánna a kicsike csillagok. És mentek, mentek az ég boltozatján, mintha az agyamat kerülgették lenne. S azután jöttek a rózsák, csipkerózsa virágok. Hamarébb a nagyobbak, s azután a küsebbeckék. Abba a sorba, há, a Szűz anya képje es megjelent. Kezde lassacskán leereszkedni, s megállapodott felette.*²

Hatéves korában újabb csodás helyzetbe került. Korán tavasszal kiment a kertjébe, s ahogy ránézett egy rügyre, az rögtön kivirágzott: *Bementem én a virágos kertünkbe. Kora tavasz vót. Hát a livádánkba virágoztak a fák. S hát ahogy ott forogtam, minden ágecska, bimbócska, ahogy néztem, nézésemmre nyiladozott, pattant ki.*³ Tizenéves lehetett, mikor előtte megjelent egy angyal és arra szólította, hogy neki meg kell maradnia érintetlen szűznek. Igaz, elmondta, hogy sohasem tudott feküdni a hátán, mert akkor a sátánok megkísértették barmok vagy férfiak alakjában. Azokat a gonosz lényeket rendszerint szentelt vízzel kergette el, távolította el magától: *Szóval én a hátamon nem tudok fekünni, mert akkor jő-*

nek a sátányok, s ülnek fel mind reám. Ők haragusznak szüzességem mián. Erőst haragusznak. Sokszor megcserkáltak. Olyankor a sátányok csóré ember módba vótak. Kényszergettek olyan barmok képibe es. De vótak nálam macska képibe, vótak medve képibe es. Táncolt rajtam a sátány medve képibe. [...] Megjelent énelőttem egy angyal. Megmondta, hogy nem lehet férjhez menjek, eladójam emberhez. Én szüzen kell maradjak. Tisztán.⁴

Rokonai nagyon haragudtak rá, mivel nem nézett a legények felé és nem akart férjhez menni. *Erőst haragudtak. Meghúzták a hajamat, megverték, de Jézuska így akarta, hogy tiszta életet éljek. Én mejek a szúzi élet útján.*⁵ Fokozatosan megérett benne az a gondolat, hogy ő Jézus Krisztus kiválasztott személye és meg kell maradnia élete végéig érintetlennek. Rokonai neheztelték, hogy nem ment férjhez, s konok elhatározása miatt fálubeli ismerősei szintén furcsán néztek rá, mivel a házaselet Lészpeden ma is az emberélet egyetlen megszokott, helyesnek vélt formája.

Látomások Jánó Ilona életében elég gyakran jelentkeztek. Ilyenkor különleges állapotba kerül: *Megérzem, hogy mikor van valami velem, hogy kell valakivel az égből beszélgessek. Megérzem. A fejem elnehezedik, s megérzem, hogy valakivel kell beszélgessek.*⁶ Megkérdeztük Jánó Ilonát, hogyan jelentkeznek látomásai. Véleménye szerint, mikor nappal látja, akkor szobáját nagy fényesség ragyogja be. Víziói jelenkeznek éjszaka álmában is. Szentmise idején szintén lát égi szózatot, mikor a lelkesz felmutatja az oltáriszentséget. Az is megtörtént vele, hogy lelke elhagyta a testét és az égi szférába ment „látogatóba”, s onnan visszatérve emlékezett az ott látottakra: *látomásim sokféle van. Van fényességben, van olyan es, hogy el kell menjek látogatóba a túlvilágba. Van álmomba es. De mindig tudom, hogy vissza kell jöjjenek. Azon küjjel van látomásom az ótári szentségben. Met ugye ez az Istennek az ajándeka.*⁷

Víziói leggyakrabban hajnalban és este jelenkeznek. Egy reggel a követezőt látta: *Mikor felkeltem, kinéztem a kertbe. Hát Jézus ott vót a kertbe, s a virágok helyett mind szüek vótak. S azt mondta nekem:*

– *Látod-e, mien virágos kertem van?*

– *Látom, Jézusom, feleltem. Virágok helett szüek vannak, de nem vernek.*

Azt mondta nekem:

– *Hát imádkozz!*

Esszetettem a két kezemet, s elkezdtem a Miatyánkot. Mikor odáértem, hogy Legyen meg a Te akaratom..., megálltam s – poroncsolt. S akkor kezdtek verni egyszerre, az egész szű, mint az órák.

– Ezt vártam, mondta Jézus, hogy az egész szű szeretetet verjen.'

Vallásos tudatosságának fontos állomásához ért tizennyolc éves korában. Akkor megjelent előtte a Szűzanya, s arra utasította, hogy apáca legyen, ha kedvét akarja teljesíteni. Sajnos a második világháborút követő években nem volt erre lehetősége. Elmesélte, hogy már 1989 augusztusában látomásaiban meglátta a diktátor házaspár bukását, és azt, hogy ez nagyon sok vérbe fog kerülni: *Az, mi történt Bukarestbe Csauseszkuval, meg vót jelentve négy hónappal azelőtt. Megjelentették augusztus hónapba, azután megjelentették három héttel azelőtt. A rózsafüzérem fel vót akadva a szőlőre. Így láttam, s meg es hótt azon a pénteken. Akkor el vótam megint a látomásba, úgy vótam én az őrző angyalomval. Mutította nekem: ez pokolba ment, ez pokolba ment. Kevesen mentek akkor a mennyországba. Verekedtek a kenyérért s a szabadságért, de nem vótak azok a bukurestiek az Isten szeretetibe. Nagyobb része azoknak a pokolba ment. Akkor az őrző angyalomval vótam látomásba. Ott Bukurestbe nincs még megcsendesedve, met a jó Istennek az ostora így akarta*

Az 1989-es fordulatot követően Mária újból megjelent előtte, és arra szólította, hogy Szent Ferenc tiszteletére alapítson egy kolostort a fiatal lányok vallásos nevelésére. *Megjelentették nekem, hogy zárdát kell csánjak. Még a helet es megmutították nekem. Hívásom vót Szent Ferencről, hogy menjek velik. S el kellett induljak utánik. Bementünk egy kertbe. Közepibe vót egy templom, egy szép templom. Ők bementek, s én es be kellett menjek. Ott benn vót egy szép asztal. Kalagorok vótak mellette. Közepibe vót egy szék, amelik nem vót elfoglalva. Én le kellett oda üljek. Dicséretet adtunk akkor az Istennek. Latinul mondtuk.*

Adatközlőnk elmesélte a pokolban tett látogatásait is. Különösen a magzatgyilkos anyák ottani szörnyű kinszenvedéseit, bűnhődését ecsetelte naturalisztikus részletességgel. Véleménye szerint a gyilkos anyáknak a pokolban óriási mennyiségű romlott gyermekhúst kellett elfogyasztaniuk: *Elvótam akkor es, s láttam, mikor ott vótam. A gyermek künn vót. S kérdeztem tőle, hogy minek hinak, kicsi buba. Nem tudott beszélni, met az anyja megölte, s a burjánval a száját bétömte. Láttam ott az asszonyt. Ágyon vót, a lepedő alatt. A bőre meg vót fonnyadva. Sok bűdös gyermekhúst eve meg. Nem lesz mentségem, mondta. Ki gyemeket teve el, az es, s a gyermek se lássa meg Mária színyit."*

Véleménye szerint a házasságtörést is szigorúan bünteti az Isten. Az ilyen emberek a pokol talpába jutnak: *Életrontás miatt a pokolba jut, aki belévegyül a másik életébe. Ha az ember meg van házasodva, s te belekötsz. Az veri az asszonyát, szenved az asszonya. Ezek mennek a pokol talpába. Ott az ördögök vas villákkal forgassák meg a vasgrotarokon [rácson], s úgy süll meg. Láttam, mutították. Azok úgy rikojtottak: Kati, Mari miatt vette a rosszat, s az ördögök csánták a helyet.*¹²

Említettük, hogy Jánó Ilona különleges lelkiállapotba kerül az oltári szentség felmutatásakor. Olyankor a templomban lévők között meg tudja különböztetni a tisztákat vagy a bűnösöket, s azokat a személyeket is, akik aznap tisztátalanul áldoztak: *Megmutították akkor, hogy a bűnös asszony hátán hogy ment a gonosz, met bűnösön gyónt. Mikor áldoznak, mind dicsérik Jézust, de sokan nem méltók arra. Én tuttam, hogy szentségtörést csánt.*¹²

Jánó Ilonának egy alkalommal megjelent Jézus, és arra szólította, hogy imádkozzon a bűnösökért. Ezt az üzenetet nagyon komolyan veszi, és mindennap több alkalommal imádkozik lelkükért: *Úrjézus eccer megjelent nekem, s mutította kiár [tényleg] a sebeit, met hogy sokaknak hiába vitte a vállán a keresztet. Met nem imádkoznak, met sokért csak hiába szenvedett. Arra intett, hogy imádkozzam a bűnösökért. Minden nap elmondom a rózsafüzért a Jézus sebeieért.*¹³

Jánó Ilona beszámolt a mennyországban tett látogatásairól is. Véleménye szerint elsősorban azok jutnak oda, akik megőrzik érintetlenségüket, szüzességüket: *Ha mennyországba akarsz jutni, a szüzességet kell megtartani. Ez erőst fontos. Olyan szép koszorúd van a mennyországba, ha szüz leányka vagy. Sokkal szebb, mint a nyirászának [mennyaszonynak]. Nekem ott megmutították, láttam a koronámat. Mikor a fehér liliomvirágot leteszed, met ez a szüzesség jele, akkor nem kerülsz a mennyországba. Én vótam abban a templomocskában, hol vannak a szüz lányok. Fehér a fala es, fehér a földje es. Megmutították a helyet, ahova én kell menjek. A szüz koronágot. A szüzeknek külön helye van. Imádság, szüzesség s a szeretet a legnagyobb ajándék az Istennek.*¹⁴

Adatközlőnk elmesélte, hogy őt gyakran felkeresik a halottaik iránt érdeklődők is. Ő ilyenkor imádkozni kezd és látja, hogy milyen állapotban van az elhunyt, látja, hogy mennyországba vagy pokolba került-e, s ott milyen sorsa van. Legtöbbször búcsúk alkalmával mennek hozzá és kéri tanácsait. Egy búcsú alkalmával rendszerint 4–6–8 asszonynak mondja el égi látomásait, közvetít az élők és a holtak világa között. Legtöbbször olyanok keresik meg, akiket szörnnyű látomások kínoznak, mert adósnak

érzik valami okból önmagukat (pl. mert nem tartották be a halottakkal kapcsolatos hagyományos előírásokat). Egy világháborúban elesett katona özvegyének elmondta, hogy férje a túlvilágon meztelenül van, s ruhát kell neki küldeni. Erre a férfi néhány ruhadarabját szétosztották a szegényebb emberek között „istenébe”. Jánó Ilona elmondta azt is, hogy égi látomása volt, s Jézus azt üzenté neki, hogy ezután érintéssel betegeket is meggyógyíthat. 1992-ben még nem érkezett el az a pillanat, amikor megkapta volna ezt az égi ajándékot.

1985-től intenzívebben kezdtem gyűjteni a klézsei Lőrinc Györgynétől. Ő jól olvasott és írt magyarul, rendszeresen részt vett az erdélyi tánc-háztalálkozókon, sokat utazott és sokan keresték fel moldvai lakásában. A hatalom emberei többször házkutatást tartottak nála, nyilvánosan megszégyenítették. Hodorog Luca viszonylag „felvilágosult” asszony volt. Mikor közelebbi kapcsolatba kerültem vele, elmondta, hogy neki is vannak látomásai. Egyszer nagy bánata volt és öngyilkos akart lenni. Akkor megjelent mellette Szűz Mária, és elkezdett vele beszélgetni egészen reggelig és megakadályozta végzetes lépésében. Egy másik látomása akkor volt, amikor egy karácsony este úgy elaludt, hogy lekéste az esti misét. Nagy lelkiismeret-furdalása volt, s hát akkor megjelent előtte Jézus Krisztus: *Jézus úgy vót, hogy haja itt kétfelé le vót fésülve. Itt éppen elválasztva szépen a haja. Éppen fehérbe, úgy a lábáig, s ő meztüláb úgy. S egy fekete bájérvál felöltözve, úgy, itt le addig. Hajdonfejt, meztüláb. A szép fehér ruhába.*¹³

Lőrinc Györgyné Hodorog Luca kiemelte, hogy látomásainak kezdetén nagy fényesség vette körül, teste elzsibbadt, erőtlennek érezte magát. A falubeli lányok meg asszonyok őt is felkeresték klézsei otthonában kínzó látomásaikkal, álmaikkal, s magyarázatot, értelmezést vártak tőle. Hodorog Luca 1990 szeptemberében meghalt Budapesten. Azokban a hetekben falujában azt mesélték, hogy Luca néni udvarán napfelkelte előtt Jézus megjelent, s majd onnan elindult, s lassan lesétált a Szeretre. Ott megállt annak a partján, s megmosta arcát a folyó vizében, majd eltűnt hirtelen nyomtalanul.

Egy Székelyföldön élő 18 éves csángó leányka 1988-ban öngyilkosságot akart elkövetni. Éhezett, munkahelyén fizetést nem kapott. Életének azért akart véget vetni, mert nem fogadhatta el a hozzá igazán ragaszkodó székely fiú közeledését, mivel ő „kiválasztott” volt. Őt már korábban elígérték Jézus Krisztusnak. *Beteg vót akkor ő, ugye, el vót betegedve. O a földieket nem is látta. Elibe állott egy angyalka. Egy ulyan fehér koronecska vót a fején, éppen feje őtözetbe, s hívta vele. S akkor azt monda, hogy ő nem tud menni vele, de majd élményen későbbben. Egy*

második évben még megbetegült, még olyan betegségben esett. S akkor es csak ez az angyalka jött oda melléje. Akkor igazán nyújtotta a kezit. Még csak egy picit kellett lennie, hogy elvigye a mennybe, hogy ő megfogja a kezit, hogy elvigye a mennybe Jézushoz. Azt mondta: még eccer nyojtom a kezemet, akkor vizlek el.⁶

Moldvában arra is felfigyelhettünk, hogy egész falu is interiorizálhatott egy-egy látomást kollektív élményként. Példaként egy forrófalvi esetet említhetnénk. A falu fiataljai 1987-ben Székelyföldre készültek őszi idénymunkára, krumplit szedni. Mivel akkor kevés benzin volt, s a túlterhelt autó vezetője nem mert a főutakon menni, egy rövidebb erdei úton haladtak Csik felé. Az Úz völgyében belezuhantak egy mély szakadékba és a gyerekekkel meg fiatalokkal telezsúfolt autó utasai mind meghaltak. A 23 tizenéves gyermek tragédiája után a forrófalviak azt mesélték, hogy ők már a tragédiát megelőzően érezték a veszedelmet, mivel augusztustól a falu fölötti égboltot fekete zászló, bakacsin borította be. A temetés után, véleményük szerint, a fekete zászlók rögtön eltűntek az égről.

1990 tavaszán az északi csángó gyermekeket egy égi jelenés hozta lázba. Úgy vélték, hogy hajnaltájban a Jugán-széli fák hegyén Szűz Mária megjelenik és „megmutitódik” az érintetlen, tiszta gyermekeknek. Élményeiket a kislányok úgy magyarázták, hogy az ott megjelenő Mária alakját erősen nagy fény vette körül, feje fölött csillagok voltak, fején pedig korona csillogott.

Moldvai kutatásaink idején úgy tapasztaltuk, hogy a látomások időben ciklikusan sűrűsödnek. Az utóbbi ötven év alatt is pár olyan időpontot meg tudunk jelölni, amikor a víziók jóval nagyobb számban jelentkeztek. Adatközlőim vallomásaiból azt következtettük ki, hogy a második világháború előtt, különösen az 1942-44-es években Jézus és Mária nagyon sok moldvai templom ablaküvegén megjelent s valami nagy veszedelem eljövételét jelezte. Hasonló víziókról beszéltek a kollektivizálást megelőző periódussal kapcsolatban is. Tehát vizsgált területünkön 1958–62 között újból megsokasodtak a látomások. Személyes tapasztalataink azt mutatták, hogy a Ceaușescu bukását megelőző két évben, 1988–89-ben számtalan faluban szárnyra kapott a hír, hogy újból megjelent Jézus s előre jelezte a gyűlölt diktátor bukását, uralmának végét. Érdekes módon az 1989-es változások után, 1990 tavaszán újból megszaporoedtak az égi látások, jelenések.

Úgy véljük, hogy ezekben a felsorolt periódusokban a közösségek, tömegek különleges helyzetben, lelkiállapotban voltak. Tele voltak bi-

zonytalansággal, szorongással, félelmekkel, és e feszültségeket éppen látomások segítségével vezették le, oldották fel és értelmezték.

Itt csak érdekességként említjük, hogy az 1991-es nagy moldvai árvizeket a csángó falvakban általában azzal indokolták, hogy a fejedelem (Ceaușescu) meggyilkolásának büntetésére küldte az Isten házaikra az árvizet, ahogy azt Szent Ferenc megjelentette egy külsőrekecsini asszonynak.

Összegzőképpen elmondhatjuk, hogy a látomások a moldvai csángóknál az élet szerves részét képezik, realitásként fogják fel. A látomások, víziók bizonyos egyensúlyi állapot megteremtését teszik lehetővé nemcsak személyek, hanem közösségek életében is.

Moldvai csángó falvakban általában mindenkinek van látomása egy transzcendens világról, mégis minden helységben meg tudtak nevezni olyan egyéneket, akiknek gyakrabban jelentkeznek vízióik. Ezeket a személyeket felkeresik, s álmaikat, látomásaikat, kínzó gondjaikat megosztják velük, s egyfajta helyzetértékelést és létértelmezést várnak el tőlük. Ezekről a személyektől egy kicsit félnek, egy kicsit idegenkednek, de közösségi szinten elfogadják szolgáltatásaikat. Ebben az idegenkedésben a hatalomnak is szerepe volt. A rendőrök 1989 előtt például nemcsak Hodorog Lucát, hanem Jánó Ilonát is meghurcolták különleges szolgáltatásaiért, tevékenységéért, magyarországi kapcsolataiért.

Látomásaik rendszerét alapjaiban meghatározza identitásuk és világszemléletük lényegét alkotó katolikus vallásuk. Látomásaikat bibliai jelképek segítségével azonosítják, értelmezik és mesélik el. A látó asszonyok kivételesen jól ismerik a Szentírást meg a szentekhez fűződő történeteket, legendákat. A katolikus vallás emblémáit szervesen kiegészítik kivételes érzékenységükkel és intuíciójukkal.

A moldvai látomásszövegek más ikonográfiai hátteret mutatnak, mint a magyar nyelvterület többi részén gyűjtött szövegek.¹⁷ Feltételezzük, hogy a moldvai ortodox templomok, kolostorok falán található festmények, freskók is hatást gyakorolhattak a csángók pokolleírásaira. Azt azonban ki kell emelnünk, hogy a csángó látomásszövegek mindenképpen nagyfokú vizualitást sugallnak. Úgy véljük, hogy a katolikus falvakban elterjedt színes vallásos ábrázolásoknak, képeknek, nyomatoknak, szobroknak szintén nagy szerepe lehetett e víziók megkomponálásában. Érdekes jövőendő feladatnak ígérkezik egy-egy moldvai látóasszony szövegeinek komplex, monografikus vizsgálata is. Ezt bizonyára az egyéni életpálya, a pszichoszociális háttér kontextusában kell elvégezni. A szélesebben elterjedt, több csángó faluban felbukkanó látomásszövegek esetében sort

kellene keríteni a variálódás vizsgálatára is. Eddigi adataink azt mutatják, hogy az egyszer megszületett és szövegben formát öltő látomás viszonylag változás nélkül reprodukálódik a szomszédos vagy távolabbi csángó és román falvakban. Ezt a folyamatot példázta a trunki rózsaillesítű, csodarejű kúttal kapcsolatos látomásszöveg is.

Trunkon egy beteg asszony hiába fordult orvoshoz, mivel súlyos betegségét senki sem tudta meggyógyítani. Egy éjszaka látomása volt. Megjelent előtte egy égi személy, és azt az utasítást kapta tőle, hogy a nemrég elhunyt Benedek orvos kertjében ássanak egy kutat, mert annak vize kivételes gyógyító hatással fog rendelkezni. Így is tettek, kutat ástak a kertben, s a felbuggyanó víznek hiedelmeik szerint rózsaillesítű volt. Abból merítettek, s hatására az asszony meggyógyult. Égi látomását és a vele történeteket elméselte szomszédainak. A rózsaillesítű kút víz kivételes erejéről, hatásáról szóló, tudósító látomásszöveg Moldvában viszonylag gyorsan elterjedt az 1980-as évek második felében. Az 1989-et megelőző években szinte minden felkeresett Szeret menti faluban ismerték a kút vizének kivételes gyógyító hatását, és a róla szóló hiedelemtörténet, víziótörténet viszonylag azonos formában bukkant fel Bákó megye falvaiban. Híre egészen a fővárosig, Bukarestig elterjedt, sőt Trunkot a reménykedő betegek erdélyi falvakból is felkeresték.¹⁸

Szakirodalom

- BÁLINT Sándor
1991 *Egy magyar szentember*. Orosz István önéletrajza. Szolnok.
- GACSÁLYI Gábor
1985 *A látomások szerepe a mai gyülekezeti életben*. In: *Vallási néprajz* 1. Bp. 260–272.
- HARSÁNYI István
1985 *Adalékok látomás-irodalmunk történetéhez*. In: *Vallási néprajz* 2. Bp. 190–217.
- JÁKI Sándor Teodóz
1991 *Csángó földi hét igaz történet*. In: *A Duna menti népek hagyományos műveltsége*. Bp. 655–662.
- KATONA Lajos
1912 *Túlvilági látomások kódexeinkben*. Irodalmi tanulmányok II. Bp. 101–125.
- MOLDOVÁN Domokos
1993 *„Ha megyek látomásba...”* (filmforgatókönyv 1984–85.) In: *„Megfogtala apóm szokor kezemtől...”* Budapest. 131–146.
- POZSONY Ferenc
1991 *Látomások a vallásos közösségek életében*. In: *Népi vallásosság a Kárpát medencében* I. Veszprém. 184–193.

SZIGETI Jenő – MOLNÁR Ambrus

1984

Református népi látomásirodalom a XVIII. században. Theológiai tanulmányok (Új folyam). Bp. 19. kötet.

Jegyzetek

1. Bálint 1991. 9.
2. Lészped 1983, saját gyűjtés.
3. Lészped 1983, saját gyűjtés.
4. Lészped 1983, saját gyűjtés.
5. Lészped 1983, saját gyűjtés.
6. Lészped 1991, Páczkán Éva gyűjtése.
7. Lészped 1991, Páczkán Éva gyűjtése.
8. Lészped 1991, Páczkán Éva gyűjtése.
9. Lészped 1992, saját gyűjtés.
10. Lészped 1992, saját gyűjtés.
11. Lészped 1992, saját gyűjtés.
12. Lészped 1992, saját gyűjtés.
13. Lészped 1992, saját gyűjtés.
14. Lészped 1991, Páczkán Éva gyűjtése.
15. Klézse 1988, saját gyűjtés.
16. Klézse 1988, saját gyűjtés, adatközlő Lőrincz Györgyné Hodorog Luca.
17. lásd Katona 1912. 101–125.; Szigeti – Molnár 1984. 19.; Harsányi 1985. 190–217.; Gacsályi 1985. 260–272.; Pozsony 1991. 184–193.
18. A látomástörténet hátterét Jaki Sándor Teodóz közleménye segít megvilágítani (1991. 655–662.). Ebben az írásban Teodóz atya bemutatja, hogy az elbeszélésben szereplő Benedek orvos tényleg létező, valóságos ember volt és Onyesten dolgozott. Benedek Mártont 1986-ban titokban felszentelték papnak. Ezt megtudták a politikai rendőrség tagjai, és kegyetlen módon halálra kínozták. Kedves adatközlőnk, Lőrinc Györgyné Hodorog Luca Kézdivásárhelyre is hozott a trunki vízből, és azzal népes csoport előtt egy nyugtalan, síró kisbabát megcsendesített, miután homlokára keresztet rajzolt a rózsaillatú vízzel.